

Van der Jagt

bestaan van twee tarieven leidt volgens hem tot vreemde verschillen. De heer Kiers wees op het rare geval van het belegde broodje. De staatssecretaris noemde het voorbeeld, dat een gewoon koekje onder het 4% tarief valt en een soortgelijk koekje met wat chocola erop onder het 18% tarief.

Ons belastingstelsel is langzamerhand knap ingewikkeld geworden. Dat uniforme tarief spreekt mij dan ook aan. Waarom is er dan in deze begroting geen begin mee gemaakt? Nu stelt de regering voor, het lage en het hoge tarief met 1% te verhogen, maar men had toch ook kunnen voorstellen om het lage tarief met X-procent te verhogen en het hoge met Y-procent te verlagen? Dan had men een eerste stap gezet naar een verkleining van de afstand tussen beide tarieven. Ik vermoed wel, dat de staatssecretaris zal zeggen, dat onder het lage tarief de eerste levensbehoeften vallen en dat de kosten van het levensonderhoud niet te veel mogen stijgen.

Ik wijs er dan op, dat onder het hoge b.t.w.-tarief bij voorbeeld alle ambachtelijke werkzaamheden en diensten vallen. De woning, die toch ook een eerste levensbehoefte is, wordt er maar weer 1% duurder door. Dat is niet bevorderlijk om de investeringen te stimuleren. Het is toch niet het doel van dit kabinet, het investeren te ontmoedigen? Het ligt dan meer voor de hand, het hoge b.t.w.-tarief te verlagen in plaats van te verhogen. Een verlaging van het hoge tarief en een verhoging van het lage tarief kunnen bevorderen dat de consumptieve uitgaven worden omgebogen ten gunste van de investeringen. Kunnen de bewindslieden deze visie delen?

Vervolgens vraag ik de aandacht van de bewindslieden voor een artikel in NRC/Handelsblad van 2 november jl. In dit artikel doet de heer Vuysje het voorstel, het staatspensioenfonds te gebruiken voor een vermindering van de staatsschuld. Tussen 1977 en 1983, zo stelt de schrijver, is het vermogen van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds gestegen met meer dan f 50 miljard.

Indien dit bedrag in de staatskas was gebleven, zo stelt hij, zou onze staatsschuld eind dit jaar niet f 177 miljard maar ongeveer f 125 miljard bedragen. Ons financieringsstekort zou dan zakken naar minder dan 9%. Ik neem aan dat de inhoud van dit artikel de minister bekend is. Is

hetgeen de schrijver van dit artikel voorstelt mogelijk?

Een ander onderwerp, waarvoor ik reeds eerder de aandacht van de regering vroeg, is de eventuele grotere aanwending in ons land van gas. Er is door een betere isolatie enz. een besparing van ongeveer 30% bereikt, terwijl de aanwezige gasvoorraad aanmerkelijk groter is dan aanvankelijk is geraamd. Een grotere afname ten nadele van te importeren dure kolen en olie zou een bijdrage kunnen zijn om de zo noodzakelijke overheidsinvesteringen te kunnen verrichten.

Ook de SER-commissie Energie denkt aan mogelijkheden om de gasopbrengst te maximaliseren ten gunste van de werkgelegenheid of ten behoeve van een verlaging van het financieringsstekort. 'De angst van sommigen dat door hogere aardgasafzet roofofbouw wordt gepleegd is volstrekt onterecht', aldus drs. Meeles, secretaris van de SER-commissie Energie. Wat is de visie van de regering op dit punt?

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom tot het slot van mijn betoog. Wij staan er in Europa slecht voor. Wij hebben het hoogste werkloosheidscijfer en de laagste groei van het nationaal inkomen, terwijl wij op de rijkste gasbel zitten. Wij krijgen belastingverhogingen van f 2 miljard à f 3 miljard. Nochtans gaat het financieringsstekort nagenoeg niet omlaag. Alle lampen staan in feite op rood. Het is ons aller taak, te voorkomen dat de stoppen doorslaan.

Mijnheer de Voorzitter! De bewindslieden zullen begrepen hebben dat de intentie van mijn opmerkingen is, middelen te vinden om de overheidsinvesteringen een grotere impuls te geven, zonder dat het financieringsstekort stijgt. Regering en parlement zullen op dit punt inventief moeten zijn en aan 'kruisbestuiving' moeten doen. Voor 1984 zijn de kaarten geschud. Voor 1985 zijn echter bijstellingen nodig, ter wille van een noodzakelijke consensus met de sociale partners. Het is een goede zaak, daarnaar te streven.

□

De heer **Barendregt** (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Ik had mij een wat gemakkelijker onderwerp kunnen voorstellen om voor het eerst in deze Kamer het woord te voeren. Mijn debuut hier zou wat gemakkelijker zijn geweest als ook het onderwerp wat eenvoudiger zou zijn geweest.

Bovendien is er nog een complicatie; ik moet met twee monden spreken, zij het dat dit niet inhoudt dat er verschillende geluiden uit zullen komen. Ik voer mede namens de heer Schuurman van de fractie van de RPF het woord.

Mijnheer de Voorzitter! Om zich enigszins op het heden te kunnen oriënteren, is het verleden onmisbaar. Dat geldt op vele terreinen. Ik heb dan ook de Miljoenennota-1983 opnieuw doorgenomen. Onder het hoofd 'Slot', op bladzijde 58, gaf de regering een korte samenvatting van maatregelen, erop gericht om de besluitvormingscultuur van de afgelopen jaren zodanig te veranderen dat een bezinningsstructuur tot stand zou komen waarbij men doordrongen zou raken van de noodzaak om de publieke financiën op orde te brengen.

In het voorwoord van de Miljoenennota-1984 wordt in het kort een beeld geschetst van de situatie, waarin wij ons als natie bevinden. Om het in gezinstermen te stellen: vadertje staat heeft jaren achtereen meer verteerd dan moeder overheid beschikbaar had. Daarom is ze gaan poffen. In gezinnen, waarin op een dergelijke manier met het inkomen wordt omgesprongen, leidt dit tot gespannen verhoudingen tussen vader en moeder. Erger is, dat de kinderen hiervan de dupe worden.

Het huishoudboekje van het grote gezin Nederland is dermate verstoord, dat een crisissituatie is ontstaan. Het doet ons deugd, dat de huidige regering deze situatie onderkent en dat zij een beleid wil voeren, dat erop is gericht, een sanering van deze doodzieke toestand te bereiken. Naar ons oordeel is een diep ingrijpende operatie nodig, die niet onder narcose maar bij plaatselijke verdoving moet worden verricht, zodat bij vol bewustzijn waarneembaar is waar en hoe de operatie wordt verricht en hoe diep de ingreep is.

Thans wil ik op enkele onderdelen van die operatie de aandacht vestigen. Het eerste onderdeel van de operatie dient zich te richten op de beheersbaarheid. De regering signaleert een tendens wat betreft de onbeheersbaarheid van de collectieve uitgaven. Is de regering niet wat terughoudend als zij het zo formuleert? Moet niet gesproken worden over het feit, dat die onbeheersbaarheid al duidelijk aanwezig is? Dat is wel iets heel anders.

Deze vraag is te meer gerechtvaardigd als de regering stelt dat aan die onbeheersbaarheid een halt moet worden toegevoerd. Wij zijn dit wel

Barendregt

met de regering eens maar een 'halt' alleen is niet voldoende. Nederland is op hol geslagen, zo moet de conclusie zijn als wij de vergelijkende percentages, vermeld in tabel 2.2.2 van de Miljoenennota, bezien. Wij steunen het kabinet in zijn beleid, gericht op het aanpakken van de onevenwichtigheden tussen markt- en collectieve sector. Wij zullen echter niet alleen de tering naar de nering moeten zetten maar zelfs een sanering van de nering moeten doorvoeren.

Het tweede onderdeel van de operatie heeft te maken met beheerbaarheid. Ik laat hier met opzet de 's' weg. Beheren doet men in opdracht. Welnu, de overheid heeft het beheer over de natie als een opdracht van God ontvangen. Daarvan is aan het slot van de Troonrede getuigenis afgelegd. Er wordt daar niet gesproken over menselijk succes maar over Goddelijke zegen.

God wil die zegen schenken aan overheid en onderdaan, wanneer Zijn opdracht aanvaard en, zij het in alle gebrek en met zonde bevlekt, ook wordt uitgevoerd. Beleid is dan beheer aan de hand van Gods geboden en met de middelen die Hij ons geeft. Eén van die middelen is het geld. Niet voor niets staat op de rand van onze standaardmunt gegrift: 'God zij met ons'.

Onzorgvuldig gebruik van geld wordt in de bijbel veroordeeld; zorgvuldig gebruik wordt geprezen. Leven in het heden op kosten van de toekomst wordt als onzorgvuldig aangemerkt. Wellicht daarom wordt ons land en wellicht vrijwel de gehele wereld daarbij, zwaar op de proef gesteld, zoals het in de troonrede wordt genoemd. Beproeving heeft als doel bezinning op verkeerde ontwikkelingen, want God beproeft niet van harte, maar tot nut.

Een verkeerde richting vraagt om ommekeer. De bijbel spreekt dan van bekering, wederkeer tot God en Zijn heilzame geboden, die wel eens het cement van de samenleving zijn genoemd. Daar is een keerpunt voor nodig. Onze fractievoorzitter heeft het eens kernachtig samengevat toen hij zei: ons keerpunt heet wederkeer.

Dat keerpunt heeft perspectief en zal ook een onmisbare bijdrage leveren aan de beheerbaarheid van de openbare financiën. De regering laat dit onmisbare richtsnoer bij het beleid onbesproken. Moeten wij daaruit concluderen dat het kabinet het ook onbelangrijk of zelfs onnodig vindt?

Het derde deel van de operatie is gericht op behoudbaarheid. Dat is wat anders dan behoudendheid. Onze partij kan van dat laatste overigens moeilijk beschuldigd worden, want hetgeen de regering nu als beleidsdoel naar voren brengt, is reeds tien jaar geleden door onze fractievoorzitter aan de overzijde bepleit. Behoudbaarheid doelt op de vraag of het beleid dat het kabinet heeft vastgelegd in het regeerakkoord wel houdbaar en haalbaar zal blijken te zijn.

De staatsschuld en de rentelasten zullen in de komende jaren nog aanzienlijk toenemen. Op blz. 39 van deze miljoenennota zegt de regering dat het beeld er sinds de vorige miljoenennota niet fraaier op is geworden. Hoe denkt de regering het afgesproken tekort van 7,5% in 1986 te bereiken? Deze miljoenennota laat zien dat de totale rijksuitgaven voor 1984 met 6,4 mld. zijn gestegen ten opzichte van de ontwerp-begroting voor 1983. Voor 1984 worden de uitgaven 22% hoger geraamd dan de inkomsten.

Uit de beraadslaging aan de overzijde over het dekkingsplan is mij duidelijk geworden dat verhoging van de inkomsten door middel van verdere lastenverzwaring als onaanvaardbaar is verklaard. Om tot het afgesproken tekort van 7,5% in 1986 te komen, zal een enorme ombuiging van de uitgaven moeten plaatsvinden. Daarvoor zullen de ombuigingen, zoals vermeld in tabel 4.2.1. volstrekt onvoldoende zijn, indien de uitgaven in dezelfde omvang blijven stijgen als ik zoëven heb aangegeven. Welke operaties denkt het kabinet uit te voeren om de behoudbaarheid van de afspraken gestalte te geven?

In het woord vooraf erkent de regering dat niet onaanzienlijke beleidsingrepen in voorgaande jaren onvoldoende tegenwicht hebben geboden om het evenwicht te bereiken, laat staan het te herstellen. De behoudbaarheid van onze financiële positie als natie staat naar onze mening op het spel.

Van verschillende kanten in deze Kamer is hierop gewezen. Het is onaanvaardbaar dat de staatsschuld nog verder stijgt. De ontwikkeling van de staatsbalans baart ons ernstige zorgen. Het saldo is in 1981-1982 met 20 mld. verminderd. Heeft de regering een indruk hoe de staatsbalans er in 1986 uit zal zien als het huidige beleid wordt voortgezet?

Het vierde onderdeel van de operatie vraagt om behoedzaamheid. Dat betekent dat regering en parlement

behoedzaam moeten opereren. De operatie mag namelijk niet tot gevolgen hebben dat de kwaal van de ene naar de andere plaats verhuist. Dan zou het laatste wel eens erger kunnen zijn dan het eerste. Ik bedoel hiermee te zeggen dat als de bestrijding van de collectivisering niet behoedzaam wordt aangepakt, de individualisering daarvoor in de plaats komt. Wij vinden dat een evengroot gevaar.

Daardoor wordt het individu zodanig in het middelpunt geplaatst, dat de saamhorigheid in ons volksleven wordt aangetast of zelfs veroordeeld. Dan ontstaat de a-christelijke situatie van 'ieder voor zich en God voor ons allen'. Daarmee wordt het christelijk principe geweld aangedaan. Dat principe, gebaseerd op de bijbel, is God lief te hebben boven alles en de naaste als onszelf. Dit principe staat haaks op de individualiseringsgedachte.

Wij willen daarom de regering waarschuwen voor een beleid dat de aandacht te sterk richt op de ontplooiing van het individu en te weinig op het functioneren van de samenleving, waarin de burger zijn verantwoordelijkheid kan beoefenen voor zich zelf, maar ook voor de naaste. Die normen en waarden moeten wij behoeden en daarvoor mag van alle Nederlanders een inspanning en saamhorigheid gevraagd worden, zoals in het slot van de troonrede is gezegd.

De overheid zal een flinke stap terug moeten doen om de samenleving ruimte te geven om de verantwoordelijkheid voor gezin en gemeenschap te kunnen beoefenen. Het Christelijke volksdeel van ons land heeft in het verleden voorbeelden getoond van het verzorgen van de zwakke en gehandicapte medeburgers en het onderwijs aan de kinderen. Ook dat zijn normen en waarden die wij willen behoeden en levendhouden. Hier zit niet alleen een principiële kant aan, maar ook een financiële.

De regering zal in het financiële beleid het gezin meer centraal moeten stellen. Het is de cel van de samenleving en verdient daarom een unieke plaats in het overheidsbeleid, want daar wordt 'de bloem der natie' gekweekt.

Wij betreuren de plannen van dit kabinet om andere samenlevingsvormen gelijk te stellen met het echte gezin. Dat echte gezin dat door onze overheid behoed en beschermd dient te worden. Dan mogen er ook offers worden gevraagd. Daarom hadden wij niet zo'n moeite met de regeringsvoornemens tot invoering van een gezinsbijdrage aan de schoolopleiding. De

Barendregt

regering heeft gemeend, van deze plannen te moeten afzien.

De thans voorgestelde belastingmaatregelen beogen een lastenverlichting in de directe sfeer en een verzwaring in de indirecte sfeer. Die lastenverlichting is weer onderverdeeld in een verlaging van de vennootschapsbelasting en een verlichting van de premiedruk in de sociale sfeer.

Er resteert evenwel een stijgende belastingdruk van 3 miljard. Wij hebben grote moeite met het aanvaarden van deze lastenverhoging. In navolging van de stelling in de Tweede Kamer, zijn wij van mening dat ook hier geldt 'dit is het end van de verhogingstrend'.

De regering moet zich meer richten op het verlagen van de uitgaven, in plaats van op het verhogen van de inkomsten via belastingverhoging. Beperking van de uitgaven kan ook geschieden door eigen diensten in de bezuinigingen te betrekken. Wij denken daarbij aan rijksdiensten op onderscheiden niveaus. Heeft de regering daar een organisatie-onderzoek uitgevoerd? Wij denken dat het bedrijfsleven hierbij als voorbeeld kan dienen.

Wij zijn het met de minister-president eens toen hij zei dat verlaging van het overheidstekort geen manie is. Wij zeggen met hem: het is de enige manier om uit de financieel kritische situatie te komen. Er zal gesnoeid en geroid moeten worden, werd opgemerkt, een beeld dat ontleend is aan de fruitteelt.

Daar worden de bomen gesnoeid om een grotere opbrengst te verkrijgen en daar worden de wijkers geroid om de blijvers meer ruimte te geven om vrucht te dragen. De agrarische sector biedt dikwijls sprekende beelden, die voor de overheid tot voorbeeld kunnen strekken, maar daarbij is vakmanschap vereist om de juiste aanpak te weten.

Mijnheer de Voorzitter! Wij staan op financieel-economisch terrein positief tegenover dit kabinet. Dit betekent niet dat wij blindelings het beleid volgen. Dat moge uit mijn bijdrage aan dit debat duidelijk geworden zijn. Wij zullen de beleidsplannen positief kritisch beoordelen aan de hand van Gods geboden die als regel des levens voor overheid en onderdaan moeten fungeren tot zegen van land en volk.

De **Voorzitter**: Ik wens de heer Barendregt geluk met het houden van zijn maidenspeech.

□

De heer **Vogt** (PSP): Mijnheer de Voorzitter! Na al deze zwartgalligheid zou ik een wat minder zwarte toets willen aanslaan, zoals mijn gewoonte is.

Hoewel de Eerste Kamer bestaat uit mensen die een beetje liefhebbers in de politiek en hun dagelijks werk elders vinden, is er deze maand een hoeveelheid papier bij de leden binnen gedwarreld, die zelfs bij een volledig verder vrijgesteld zijn niet door te nemen, laat staan 'in je op te nemen' zou zijn. Aan het slot van mijn verhaal, bij de bespreking van de belastingontwerpen, kom ik daarop nog wel even terug.

Dit alles heeft natuurlijk tot gevolg dat niet alles wat ik voor deze financiële beschouwingen had willen bestuderen, werkelijk ook bekeken is. Wat dat betreft hebben kleine fracties het niet zo eenvoudig, maar volgens de opiniepeilingen mogen we wel gerust zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Wij leven in een maatschappij die economisch gezien, moet worden gekenmerkt als kapitalistisch. Er wordt wel eens beweerd dat wij in een z.g. gemengde economie zouden leven, maar ik wil dat ontkennen. Een kapitalistische orde kent geen financieel-economische stuurmechanismen op de vitale punten van het economisch handelen. Geld geeft er in de eerste plaats macht en aanzien en wordt niet alleen maar als ruilmiddel gezien. De produktie vindt er plaats op basis van winst zonder dat daarbij door iets of iemand wordt bekeken of er geen nonsens-produktie en nonsens-investeringen worden gepleegd.

Het geld wordt daarbij als de eerste en belangrijkste factor gezien (omdat het macht verschaft) en al het andere, zoals sociale zekerheid van de massa van de bevolking, het milieu op land, zee en in de atmosfeer en de levenskansen van de mensheid als geheel, wordt daaraan ondergeschikt gemaakt. Valt op een gegeven moment in een zodanig gestructureerde samenleving, om welke reden dan ook, het vertrouwen weg dat nog meer winst kan worden opgestapeld, dan vallen investeringen en produktie weg. De mens zoekt dan naar een andere zekerheid en nu – voor de tweede keer in deze eeuw – vindt men die zekerheid in het sprookje van de sterke munt.

De overheid zou volgens velen in deze 'gemengde economie' de rol hebben van een soort scheidsrechter tussen de spelenden in het kapitalistische veld. Met name in de sociaal-de-

mocratie leeft de illusie dat dit zo zou zijn. Ja, in tijden van hoog-conjunctuur wil men wel aan die sociaal-democratische wens toegeven.

Er worden dan vele regels gemaakt die de ruwe wanden van de gevangenis van het kapitalisme wat polijsten. Zij die proberen te ontsnappen, hebben ook dan geen kans, maar ze bezeren zich wat minder. Zodra er echter ook maar het geringste teken van een economische terugslag is, wordt dat polijsten nagelaten en wordt de sociaal-democratie door de christendemocratie ingeruild voor de onvervalst kapitalistische VVD (die zich meestal ten onrechte liberaal noemt).

Zodra die inruil weer eens een feit is geworden kan er gewerkt worden ter verdere versterking van de kapitalistische wanorde. Het sprookje van de sterke munt – tot op heden nog net niet het sprookje van de sterke man – wordt een nog krachtiger leven ingeblazen. Het heet dan dat het financieringstekort niet verder de pan mag uitrijzen.

Uit een tijd die wij liever niet te veel in onze herinnering willen halen, namelijk de tijd van de opkomst van het nationaal-socialisme, weten wij dat wij elke zaak tot algemeen aanvaard kunnen maken, zelfs al zijn het gevaarlijke leugens.

Het bovenbedoelde sprookje van de sterke munt wordt op die manier ook tot algemeen uitgangspunt gemaakt. Alle kranten vertellen dat het nodig is dat het financieringstekort wordt teruggebracht. Wel is er enige discussie over het tempo waarin dat moet gebeuren, maar in de miljardennota staat dat het algemeen aanvaard is. En waarom is dat zo? Omdat iedereen het tot vervelens toe heeft herhaald.

Mijnheer de Voorzitter! Mijn partij wordt nogal eens dogmatisme verweten. Ongetwijfeld zal men hier en daar in onze partij leden vinden die er dogmatische opvattingen op na houden, maar zo dogmatisch als door onze regeringspartijen de sterke munt wordt verdedigd, vindt men zelfs niet één enkel lid in de PSP!

Gedurende een lange tijd hebben wij geaccepteerd dat er een flinke inflatie bestond. Daardoor werd het geld niet al te schaars. Het optimisme bleef en daardoor de investeringen en de werkgelegenheid. Door allerlei oorzaken – onder andere door de prijsverhogingen, eerst door de OPEC-landen en daarna door de oliemultinationals – werd het minder winstgevend om allerlei nonsensprodukten en investeringsgoederen op de markt te brengen.